

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Güvenlik Bilimleri Dergisi, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), 53-76, doi:10.28956/gbd.1010869

Gendarmerie and Coast Guard Academy

Institute of Security Sciences

Journal of Security Sciences, The Special Issue of the 2nd International Security Congress (Intelligence & Security), 53-76, doi:10.28956/gbd.1010869

Makale Türü ve Başlığı / Article Type and Title

Konferans Bildirisi / Conference Paper

Çocuk Koruma Sistemi İçerisinde Jandarmanın İşlevi ve Mağdur Çocuğa Yaklaşımı

The Function of the Gendarmerie in the Child Protection System and Gendarmerie's Approach to the Victim Child

Yazar(lar) / Writer(s)

Gülçin ORHAN. Dr. Öğr. Üyesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Çankaya, Ankara, Türkiye; gulcinpsy@gmail.com; http://orcid.org/ 0000-0003-3116-9901.

Bilgilendirme / Acknowledgement:

-Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

-Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur

-Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

-23-25 Eylül 2021 tarihlerinde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nde icra edilen 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi'nde sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

Bu makale Turnitin tarafından kontrol edilmiştir.

This article was checked by Turnitin.

Makale Geliş Tarihi / First Received : 16.10.2021

Makale Kabul Tarihi / Accepted : 14.12.2021

Atıf Bilgisi / Citation:

Orhan, G. (2021). Çocuk Koruma Sistemi İçerisinde Jandarmanın İşlevi ve Mağdur Çocuğa Yaklaşımı. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), ss.53-76, doi:10.28956/gbd.1010869

ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ İÇERİSİNDE JANDARMANIN İŞLEVİ VE MAĞDUR ÇOCUĞA YAKLAŞIMI*

ÖZ

Dünya çapında yüzyıllardır var olan bir sorun olan çocuğun ihmali ve istismarı olgusu için disiplinler arası bir yaklaşım gereklidir. Jandarma güçleri, görevi itibariyle suça sürüklenmiş ve suç mağduru olan çocuklarla karşılaşan ve onların yüksek yararına hizmetler sunan kurum paydaşlarından biridir. Bu çalışma ile çocuk koruma sistemi içerisinde ikincil mağduriyetlerin önüne geçmede kolluk gücünün işlevi ve çocuğun yüksek yararı bakımından mağdur çocuğa uygun yaklaşım tarzı konusunda okuyucuya bilgi sunulması amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, öncelikle İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde hizmet sunan Jandarma güçlerinin kötü muameleyle maruz kalmış olan çocuğa karşı yetki, görev ve sorumluluğu; ardından mağdur çocuğun ikincil mağduriyetine engel olmada uygun yaklaşım tarzı ele alınmıştır. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin özendirilmesi, çocuğu incitmeden gerekli müdahaleyi sağlayabilen, bünyesinde çocuğa destek veren uzmanların bulunduğu bir ihbar mekanizmasının oluşturulması, istismar bildirim sonrasında çocukların çocuk izlem merkezine veya kolluğun çocuk birimlerine yönlendirilirken ya da kolluğun çocuk birimlerinde çocukla ilk görüşme gerçekleştirilirken çocuğun yalnızca kollukla karşılaşmamasına (yönlendirmelere ve görüşmelere sosyal çalışma görevlileri gibi meslek elemanlarının da eşlik etmesine) özen gösterilmesi, kolluğun çocuk birimlerinin sayısının artırılması ve bu merkezlerin ihtiyacı olacak araçların ve yeterli personel istihdamının sağlanması, ilgili yazın ışığında önerilen hususlardan olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İstismar, Çocuk, Jandarma, Yaklaşım, Suç Mağduru.

THE FUNCTION OF THE GENDARMERIE IN THE CHILD PROTECTION SYSTEM AND GENDARMERIE'S APPROACH TO THE VICTIM CHILD*

ABSTRACT

A multidisciplinary approach is required to the phenomenon of child neglect and abuse, which has been a problem for centuries in the world. Gendarmerie forces are also one of the stakeholders that encounter children who are victims of crime and delinquency, and provide services for their best interests. This study aims to provide information to the reader about the function of law enforcement in preventing secondary victimization within the child protection system and the correct approach to the child victim. Within the scope of this study, firstly, the powers, duties and responsibilities of gendarmerie forces of the Gendarmerie General Command of the Ministry of towards the child who has been subjected to ill-treatment; then, the appropriate approach to prevent the secondary victimization of the child victim are discussed. The points suggested in the light of this study are summarized below: encouraging the fulfillment of the notification obligation, establishing a whistleblowing mechanism, which includes experts who can provide the necessary intervention without hurting the child, and who support the child, after the abuse report, when the children are directed to the child monitoring center or the child units, or when the child is interviewed for the first time in the child units of the law enforcement, care should be taken that the child does not meet only with the law enforcement staff (professional staff such as social workers accompany the referrals and interviews), increasing the number of juvenile units of law enforcement, and providing the tools and sufficient personnel to be needed by these centers.

Keywords: Abuse, Child, Gendarmerie, Approach, Victim of Crime.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze dek varlığını sürdüren suç olgusu bağlamında korunmaya en muhtaç, kırılğan grup olarak değerlendirilen çocuklar (Topdemir, 2016), yaşamlarının tüm alanlarında istismarla karşı karşıya kalabilmektedir (Erden, 2017, s. 131). Günümüzde çocuğa yönelik şiddetin artması ile suç yaşının oldukça düşmesi, çocuk mağduriyetlerinin ciddi boyutlara ulaştığını göstermektedir (Topdemir, 2016). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre 2-4 yaş aralığında yaklaşık 300 milyon çocuk, bakım verenleri tarafından fiziksel cezaya ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Ayrıca aynı raporda, her beş kadından ve on üç erkekten birinin, 0-17 yaş aralığında iken cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (WHO, 2020). Türkiye'deki verilere bakıldığında, 2015-2019 yılları arasında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların içerisinde olduğu olay sayısı 511 bin 247 olarak saptanmıştır. Bu çocukların %46,1'i suç mağduru, %32,9'u suça sürüklenme mağduru olması iddiasıyla, %15,1'inin bilgisine başvurulması ve %3,4'ünün kayıp olması sebebiyle güvenlik birimlerine geldiği ya da getirildiği belirtilmektedir (TÜİK, 2020).

Çocuklar ve aileleri için örseleyici bir yaşantı olan çocuğa yönelik kötü muamele, uzun vadeli olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (WHO, 2020). İstismar mağduru çocuklar yetişkin olduklarında fiziksel, davranışsal, ruhsal problemler ve sağlık problemleri yaşamada yüksek risk grubundadır (Erden, 2017, s. 126; WHO, 2020). Çocuk istismarı yalnızca mağdur çocuğu değil, mağdurun yer aldığı toplumu da dolaylı şekilde etkilemektedir (Topdemir, 2016). Çocuk istismarının sağlık, eğitim ve sosyal sonuçlarının ötesinde ruh sağlığı tedavisi, hastaneye yatış maliyeti ve uzun vadeli sağlık maliyetleri olmak üzere ekonomik etkileri de bulunmaktadır (WHO, 2020).

Çocukların fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin sağlıklı ve akranları ile uyumlu olarak sürdürülebilmesinde sosyal, ekonomik ve psikolojik yönden bazı koşullara gereksinim duyulmaktadır (Bilgin, 2020). Çocukluk çağında gelişimin sağlıklı şekilde sürdürülmesini sekteye uğratan risklere maruz kalma, gelişim üzerinde telafi edilemeyecek etkiler bırakabilmektedir. Örnek vermek gerekirse çocuğun üyesi olduğu aile kurumunun sahip olduğu sosyal ve ekonomik dezavantajlar sebebiyle çocuğun eğitimini tamamlayamaması, çocuğun yalnızca bugününü değil geleceğini de olumsuz şekilde etkileyecektir. Çocuğun gelişimi üzerine olumsuz etkisi olan riskler, tahmin edilebilir hâle geldiği takdirde alınabilecek tedbirler vasıtasıyla engellenebilmektedir. Bu kapsamda çocukların yüksek yararını ön planda tutarak onların esenliklerini destekleyici stratejiler

belirleme, günümüzde pek çok ülke tarafından önemsenen bir konu hâlini almıştır. Çocuğa karşı riskleri olumsuz durumlar gelişmeden önce fark ederek engelleme çabası, çocuk koruma kavramının önemli bir unsurudur. Olumsuz durumları önceden önlemeye yönelik yeterli müdahalenin gerçekleşmemesi hâlinde karşımıza kötü muamele mağduru olmuş çocuklar çıkmaktadır. Çocukların esenliklerini destekleme, yalnızca çocukların risklerden uzak şekilde büyümelerini değil, aynı zamanda gelişimlerine destek olacak çeşitli hizmetlerin nitelik ve nicelik bakımından güçlendirilmesini de kapsamaktadır. İhmal ve istismar öncelikli olmak üzere çocuğun maruz kalabileceği her çeşit riske karşı kapsamlı önleme mekanizmaları oluşturarak çocuğun gelişimine olumsuz etkide bulunabilecek durumları önleme amacıyla riskleri önceden fark edebilen ve gerekli adımları atabilen mekanizmalar oluşturulmaktadır (Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 12). Çocuk koruma hizmetleri, çocuğun bakım verenleri tarafından yerine getirilemeyen gereksinimlerinin belirlenerek çocuğun en uygun düzeyde gelişiminin, bakımının ve korumasının sağlanması ile her çeşit ihmal ve istismardan korunmasını amaçlamaktadır. Türk çocuk koruma sistemi; istismara maruz kaldığı saptanan, istismar kuşkusu sebebiyle bildirimde bulunulan ve risk düzeyi yüksek olan çocuklara odaklanan özelliğe sahiptir (Bilgin, 2020).

Çocukların erişkinlerden farklı olduğu görüşü; çocuk hakları bildirgeleri ve sözleşmeleri desteğiyle evrensel bir boyutta ele alınmış, çocuklara yönelik kurumsal ve yasal düzenlemeler oluşturulmuştur (Karataş, Aslan ve Kılıç, 2019; Öntaş, 2008). Çocuk Koruma Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki düzenlemelerden hareketle, korunma ihtiyaçları nedeniyle çocukların erişkinlerden farklı hükümlere tabi oldukları görülmektedir (Akbulut, 2013). Bu kapsamda suç mağduru, suça sürüklenen, suça tanıklık eden ve birtakım sebeplerle korunma gereksinimi olan çocukların güvenlik güçleriyle teması da erişkinlerden farklı kurallara bağlanmıştır. Kolluğun içerisinde çocuğun gelişimsel özelliklerine ve ihtiyaçlarına hâkim yetkililerin görev aldığı çocuk amirliklerinin kurulması, çağdaş çocukluk paradigması bağlamında günümüzün en önemli gelişmelerinden birisi olmuştur (Karataş vd., 2019). “Çocuk ve Kadın Kısımlı Amirliği” jandarmanın yetki sınırları içerisinde kadın ve çocuğa yönelik şiddet olayları, suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili görevleri yerine getirmek için İl Jandarma Komutanlıkları himayesinde oluşturulan birimi ifade etmektedir (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Çocuğa yönelik kötü muameleye karşı multidisipliner yaklaşım gereklidir (WHO, 2020). Amirlik bünyesinde de çocuk ve

kadın kısım amiri, psikolog ya da psikolojik danışman, çocuk ve kadın suçları işlem astsubayları görev almaktadır. Ayrıca Çocuk ve Kadın Kısım Amirliğine gelen çocuklarla ilgili işlemler mümkün oldukça sivil kıyafetli ekiple yürütülmektedir (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013).

Sağlık Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren bebek ve çocuk izleminden sorumlu birimlerde görev alanlar ve eğitim kuruluşlarındaki öğretmenler, çocuğa yönelen riski fark etmenin ve önleme basamağının ilk sorumluluğuna sahiptir. Bununla birlikte kolluk güçleri, gençlik, spor ve sosyal hizmet alanında görev alan profesyoneller, çocuğa yönelen riskleri fark etmede ve uygun yönlendirmeleri sağlamada eğitilerek tespit ettikleri risklere yönelik öncelikli yönlendirmeyi gerçekleştirmeden sorumludurlar (Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 14).

Çocuk koruma sisteminde önleme çalışmalarının yetersiz kalması durumunda müdahale sistemleri devreye girmektedir. Bu kapsamda çocuğun sağlık, eğitim, bakım, sosyal yaşam ve barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi bağlamında koruyucu, önleyici ve destekleyici tedbirler gündeme gelmektedir. Çocuk mağdura bu hizmetleri sağlamanın doğal bir sonucu olarak da çocuğun yüksek yararına faaliyet gösteren kurum paydaşlarının eş güdüm içerisinde çalışması ve hizmetlerin tek çatı altından takibi gerekli olmaktadır (Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 13).

Adliyede ve karakolda bulunmak; erişkin mağdurlar için bile kaygı verici olabiliyorken yasal süreç ve kavramlara henüz aşına olmayan çocuklar, adli süreçte örselenebilmekte ve ikincil mağduriyet yaşayabilmektedir. Mağduriyet yaşantısı, çocuğun adli süreçte iş birliği tutumda olmasını engelleyebilmekle birlikte, daha fazla örselenmemek için şikâyette bulunmamayı veya şikâyetinden vazgeçmeyi seçmesine sebep olabilmektedir. Bütüncüllüğü ve devamlılığı olmayan işleyiş yüzünden çocuğun maruz kaldığı istismar yaşantısını farklı kişilere yineleyici şekilde anlatmak durumunda kalması ve süreçteki benzer prosedürlere maruziyet, örseleyici olmaktadır (Tekin-Babuç, 2020). Bir diğer ifadeyle mağdur çocuğun, maruz kaldığı istismar yaşantısı sebebiyle oluşan mağduriyetine ilaveten, adli sürece dâhil olmasının akabinde hizmet almak için etkileşime geçtiği çeşitli kurum ve kuruluşlarda hizmet sunan personelin çocuğa uygun olmayan tutum ve davranışlarda bulunması ve yinelenen sorgulamalar, ikincil mağduriyete yol açabilmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 2; Kök, 2019; Tekin-Babuç, 2020). Adli sistemin kurumsal gerçekliğinin çocuğun gerçekliği ile aynı

olmayışı, ceza adalet sistemi içerisinde çocuk mağdura sunulan hizmetlerde devamlılığı olmayan birey ve işlemler, fiziki şartların yeterli olmayışı, adli sistem aktörleriyle iletişim problemleri, yasal bilgilendirme ve terminoloji sorunu mağdur çocukları ikincil mağduriyete maruz bırakan başkaca problem alanları olarak belirtilebilir. Bu kapsamda çocuğun benzer işlemlere ve adli sistemde görev alan farklı kişilere yineleyici biçimde maruziyetini engelleyici, çocuk odaklı ve duyarlı, çocuğu sürece hazırlayan, tüm aşamalarda çocuğa destek sağlayan ve devamlılığa sahip uygulamalar önem taşımaktadır (Tekin-Babuç, 2020).

Ülkemizde çocuk suçlarını önleme ve adli kolluk görevini “Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü” ve “Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki Çocuk Suçlarını Önleme ve Müdahale Merkezleri” yürütmektedir (Öter, 2005). Suça sürüklenen çocuklarla ilde polis, kırsalda Jandarma tipi kolluk ilk teması kurmaktadır (Öntaş, 2008). Suça sürüklenme mağduru ve suç mağduru çocuklarla görevi sebebiyle temas eden profesyonellerden biri olan İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde hizmet sunan Jandarma güçlerinin ikincil mağduriyeti önlemede, çocuk dostu yaklaşımı sürdürmede, mağdurun ihtiyaçlarına uygun hizmetleri sunmada veya onları ilgili hizmetlere yönlendirmede önemli rolü, desteği ve sorumluluğu bulunmaktadır (bkz. Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013).

1. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ İÇERİSİNDE KOLLUĞUN YETKİ, GÖREV VE SORUMLULUĞU

Çocuk istismarının önlenbilmesinde, bu suçun bildiriminin zorunlu olması kritik önem taşımaktadır (Sokullu-Akıncı, 2013). Bildirimler, çocuk koruma hizmetleri kapsamında gerçekleştirilecek çalışmalara öncülük edecek olan kurumsal bildirim ile işlenen fiilin suç olup olmadığının soruşturulmasını sağlayacak adli bildirimden oluşmaktadır (Bilgin, 2020). Kolluk, kendisine bildirimde bulunulan veya farklı kurumlardan kendilerine bildirilen konulara yönelik ilgili kayıtları tutarak konuyu ivedilikle adli makama bildirmekle yükümlüdür (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013; Yıldız, 2012). Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir ya da tedbirler alınması gerekli ise durumu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005, madde 6-1) ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Buradan hareketle,

çocukla ilgili kolluk görevlerini yerine getiren kolluğun çocuk birimi, bir çocuğun korunma gereksinimi olduğuna yönelik tespitte bulunur, bildirim alır ya da çocuk hakkında acil korunma kararı alınmasını beklemenin çocuğun yararıyla örtüşmeyeceğini işaret eden bir durumla karşılaşırsa gerekli önlemleri alarak çocuğun güvenliğini temin etmekte ve en kısa zamanda çocuğu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teslim etmektedir (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005, madde 31).

Jandarma tipi kolluk, hakkında tedbir kararı alınan çocukları ailesine ya da yasal temsilcisine teslim etmekle birlikte Cumhuriyet savcısının talimatı hâlinde korunma ihtiyacı olan çocukla, bir yakını refakatinde görüşme yapabilmektedir (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (2005), koruyucu ve destekleyici tedbirlerden olan barınma ve bakım tedbirlerinin sunumunda gereksinim duyulan kolluk hizmetlerinin geciktirilmeksizin verileceği belirtilmektedir. Ayrıca 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da (2012) belirtildiği üzere mülki amir tarafından karar verilebilen *“kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması”* ile *“hayatı tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması”* tedbirlerini, gecikmesinde sakınca olduğu değerlendirilen durumlarda kolluk amirleri de alabilmektedir.

Hakkında eğitim tedbirine hükmolunduğu hâlde okula gönderilmeyen çocuklar hakkında kolluğa yapılan ihbar ya da kolluğun durumu saptaması hâlinde çocuğun ailesine tebligat gönderilmektedir. İlgili tedbirin yine yerine getirilmemesi hâlinde ise yasal işlem uygulanmaktadır. Fakat ailesinin yanında barınırken istismara maruz kalan çocukların kolluğa bildirilmemesi durumunda bu mağdurları korumaya yönelik yeterli tedbir kararları verilememektedir (Yıldız, 2012).

Kolluğun küçük yaşta çalıştırılan, kaybolan ve bulunan, herhangi bir kuruma sevk edilen ve suça sürüklenen çocuğa müdahalede görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Kimlik tespiti, arama ve el koyma, bilgi toplama (önceden suç işleyip işlemediğinin tespiti), yakalama ve tutuklama görevlerini yerine getiren (Öntaş, 2008; Taşdöven, 2000, s. 58) kolluk güçleri, devriye görevini yürütürken ve ihbarla konunun kendisine intikal ettirilmesi sayesinde suça sürüklenen çocuklarla karşılaşmaktadır (Öntaş, 2008). Kolluğun çocuk birimi, korunma gereksinimi olan ya da suça sürüklenme mağduru

olan çocuklarla ilgili işlemlere başladığında çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiyi ya da kuruluşu konuyla ilgili bilgilendirmektedir. Çocuk kollukta iken, yakınlarından birinin çocuğa eşlik etmesine olanak tanınmaktadır. Fakat çocuğu istismara maruz bıraktığından ya da suça teşvik ettiğinden kuşkulanılan yakınlarına konu hakkında bilgi verilmemektedir (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005, madde 31). On iki yaşından küçük olan çocuklarla ilgili işlemlerde kimlik tespitinin ardından olay (suç) hakkında bilgiler toplanmaktadır. Sonrasında çocuk, ailesine teslim edilmektedir. Bu yaş grubu çocuklara yönelik şikâyet mevcutsa ilgili evraklar savcılığa yönlendirilmekte, savcılığın takdiri doğrultusunda çocuk hakkında korunma kararına hükmedilebilmektedir (Öntaş, 2008).

On iki - on sekiz yaş aralığında olup hakkında gözaltı kararı verilen çocukların beyanına başvurulabilmektedir (Akbulut, 2013). Maddi gerçeğe ulaşmadaki zorunluluk durumları haricinde mağdur çocuğun, ilgili soruşturmada tanık olarak beyanına bir kez başvurulabilmektedir (Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2006). Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te (2006), suça sürüklenme mağduru olan çocuğun beyanına başvurulması ya da kendisine yönelik diğer işlemler sırasında yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabileceği belirtilmektedir. Böylece Jandarma, gereği hâlinde çocuğun yanında psikolog ya da psikolojik danışman ve tercüman bulundurmaktadır (bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004, madde 236/3; Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (2005, madde 16-1,2) soruşturma bölümünde, "*Gözaltına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulur. Kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocuklar, gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulur*" ifadesi yer almaktadır. Aynı Kanun'da (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005) çocuklara kelepçe vb. aletler takılamayacağı fakat zorunlu durumlarda çocuğun kaçması ile kendisinin veya diğerlerinin vücut bütünlüğüne yönelik tehlikeleri engellemek için kolluğun gerekli tedbirleri alabileceği ifade edilmektedir.

Jandarma personeli, suça tanıklık eden çocuklarla Cumhuriyet savcısının talimatı hâlinde görüşme gerçekleştirebilmektedir. Bu görüşmenin ses ve görüntü kaydına alınma zorunluluğu yoktur (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Ancak tanık olarak beyanına başvurulmuş mağdur çocuğun yanında "psikoloji,

psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi” bulundurulmalıdır (Çocuk Koruma Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2006).

Jandarma tipi kolluk, görev ve sorumluluklarını yasalara uygun şekilde yerine getirmekle birlikte gerekli olduğu durumlarda paydaş kurumlarla koordinasyonu da sağlamaktadır. Örneğin, okula gönderilmeyen çocuklarla ilgili olarak İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile iş birliği ve koordinasyonu sağlamaktadır. Bununla birlikte, suç mağduru çocuklar için gerektiğinde avukat görevlendirmesi yapmaktadır (bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004, madde 234/2; Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013).

Çocuğun cinsel istismarı hukuku, tıbbi ve sosyal çalışma alanını ilgilendiren bir konudur (Kök, 2019; Yıldız, 2012). Cinsel suç mağdurlarının acil ve özel müdahale gereksinimleri olabilmesi nedeniyle sağlık personeli ile kolluk ve yargı mercilerinin koordineli şekilde hizmet sunması önemlidir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 40). Cinsel istismar mağduru çocukların tıbbi değerlendirmelerinin uygun şartlarda yapılamaması durumunun çocuk için örselleyici olabildiği yürütülen çalışmalarla tespit edilmiştir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 42). Çocuk mağdurların adli makamlar, kolluk güçleri ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi sebebiyle çocuğun istismar yaşantısını yineleyici şekilde aktarmak durumunda kalması, mağdurla görüşme yapanların bu konuda gerekli eğitime sahip olmaması ve gizliliğin tam anlamıyla sağlanamaması durumlarında çocuğun maruz kaldığı travma şiddetlenmektedir (Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) konulu 2012/20 No’lu Genelgesi). Bu kapsamda cinsel istismar mağduru çocukların ikincil örselenmesini en aza indirme, mağdur çocuklara etkin ve bilinçli müdahaleyi sağlayabilme, çocuğa yönelik adli ve tıbbi hizmetlerin profesyonel ve disiplinler arası ekiple tek çatı altında ve tek seferde gerçekleştirilmesi amacıyla sağlık tesisleri bünyesinde çocuk izlem merkezleri kurulmuştur (Arslan ve Erkol, 2021; Aydemir ve Yurtkulu, 2012; Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) konulu 2012/20 No’lu Genelgesi; Bilginer ve Çalışkan, 2018, s. 120; Topdemir, 2016).

İlk olarak Ankara ilinde faaliyete geçmiş olan ve sonrasında Türkiye genelinde sayısı her geçen gün artan çocuk izlem merkezleri, paydaş kurumlar eşliğinde faaliyetine devam etmektedir (Arslan ve Erkol, 2021; Aydemir ve Yurtkulu, 2012;

Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) konulu 2012/20 No’lu Genelgesi; Bilginer ve Çalışkan, 2018; Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, 2020). Öyle ki kurum paydaşları arasındaki multidisipliner paylaşımlar, çocuğun yüksek yararını ve haklarını ön planda tutmaktadır (Topdemir, 2016). ÇİM’de günün her saati cinsel istismar mağduru çocuklara yönelik geçici konaklama, adli muayene, sağlık ihtiyaçlarının karşılanması ve beyanın alınması hizmetleri verilmektedir (Bilginer ve Çalışkan, 2018, s. 122; Topdemir, 2016). Ülkemizde adliyeler bünyesindeki bir oluşum olan adli görüşme odaları da çocukla adli görüşmelerin daha sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla kurulmuş oluşumlardan birisidir (Çağlar ve Türk, 2019). Adli görüşme odalarında sadece cinsel istismar mağduru çocukların değil, adli sürece dâhil olan diğer kırılgan grupların da beyanları psikolog, sosyal çalışmacı ve pedagog unvanında uzmanlar tarafından alınabilmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021; Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği, 2021).

Çocuğun yüksek yararına hizmet sunan bu oluşumlar ile kolluk arasındaki iş birliği önemli bir husustur (Kök, 2019). Bir örnekle, çocuk izlem merkezinden hizmet alan mağdurun, şüpheli ve yakınları tarafından baskı altına alınmasının önlenmesi ile merkez ekibinin sağlıklı ve güvenli şekilde görevini yürütebilmesi adına merkezde her saat güvenliğin sağlanması gereklidir (Topdemir, 2016). Yine bu modeller bazında kolluk biriminin mağdura yönelik hizmet sunumu ile ilgili olarak Bakanlıkça hazırlanıp kolluk birimlerine yönlendirilen materyallerden (broşür, kılavuz vb.) de destek alınarak kolluk birimine başvuru yapan mağdurların derhâl bilgilendirileceği belirtilmektedir. Kolluk birimleri vasıtasıyla yürütülen soruşturma konusuyla ilgili olarak mağdura, söz konusu şikâyetine yönelik yazılı belge sunulmaktadır. Mağdurun beyanı öncesinde, haklarına yönelik bilgilendirme yapılmaktadır. Bununla birlikte mağdura, diğer kurumlarca verilen hizmetlerle ilgili bilgilendirici materyaller sunulmakla birlikte bu hizmetlerden yararlanabilmesi için mağdur, ilgili yerlere yönlendirilmektedir. Kolluk birimleri çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı, kasten öldürme ve teşebbüsü gibi suçların mağdurlarını (zorunlu kılınan hâller dışında) kolluk birimlerindeki adli işlemler esnasında suçlu ile karşı karşıya gelmesini engelleyen tedbirleri almaktadır. Ayrıca mağdur ya da ailesinin bedensel ve psikolojik bütünlüğüne saldırı olasılığına dair emarelerin varlığı durumunda, ilgililerin başvurusuna binaen suçun önlenmesi için gerekli tedbirleri almaktadır. Kolluk gerçekleştireceği değerlendirme sonucunda “kasten öldürme ve bu suça teşebbüs neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından” mağdur olan çocuklar için gerekli koruyucu ve önleyici tedbirleri almakla birlikte

tehlike teşkil eden durumlarda mağduru (“çocuğun kanuni temsilcisini, kurum bakımında veya koruma altında olan kişiler açısından ilgili kurumdaki yetkili kişileri”) bilgilendirmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği, 2021).

İşleyiş ile ilgili olarak, görevi sebebiyle çocuğa temas eden meslek elemanı, çocuğun cinsel istismarı suçu işlendiğine yönelik kuşku duyması ya da böyle bir bilgi edinmesi durumunda Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunmakta ve ilgili müdahale ivedilikle sağlanmaktadır (Bağ ve Alşen, 2016; Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu Toplantı Karar Tutanağı, 2012; Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, ss. 15-16; Topdemir, 2016). Çocuğun cinsel istismarı suçuna ilişkin bilgi edinen ya da bildirim alan kolluk yetkilisinin, durumu Cumhuriyet savcısına aktardıktan sonra savcının talimatının akabinde, sivil ekip ve araçla çocukla detaylı görüşme yapmaksızın onu bulunduğu yerden teslim alıp ÇİM’e ulaştırmasıyla adli süreç başlamış olmaktadır (Acehan vd., 2013; Bağ ve Alşen, 2016; Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu Toplantı Karar Tutanağı, 2012; Topdemir, 2016). Kolluğun yapılan ihbarlara karşı ivedi hareket etmesi ile ÇİM’e vakit kaybetmeden çocuğu ulaştırması, gerekli muayene ve araştırmanın yapılarak bulgulara ulaşılabilmesi bakımından değerli olacaktır (Topdemir, 2016). Bu maksatla cinsel istismar mağduru çocuk, kolluk kuvvetleri tarafından sivil ekip ve araçla istismar yaşantısı hakkında herhangi bir görüşme yapılmaksızın multidisipliner ekiple hizmet sunan ÇİM’e ulaştırılmaktadır (Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu Toplantı Karar Tutanağı, 2012; Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 15). Acilen koruma altına alınması gerekli durum oluştuğunda mağdur, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından bakım ve gözetim altına alınmakta ve acil korunma kararı için mahkemeye başvuru yapılmaktadır (Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 16).

Jandarmanın çocuklarla ilgili işlemlerde tutanak ve gerekli istatistiki bilgileri tutma, konu ile ilgili kurslar düzenleme, bu kurslara katılma ya da katılımı sağlama gibi görevleri bulunmaktadır. Bununla birlikte korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili görsel ve yazılı basında çıkan haberleri izlemekte ve ilgili yerleri bilgilendirmektedir (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Çocuğun yüksek yararı açısından kolluğun, mağdur çocuklarla işlem yürüttüğü ortamın fiziksel şartlarının istendik düzeyde olması, hizmet sunan sosyal çalışma görevlisi ve uzman personel sayısının yeterli olması, karakollar, savcılık işlem

mekânları ile mahkemeler gibi birimlerin çocuğa uygun şekilde düzenlenmesi ve çocukla görüşme gerçekleştirmeye uygun odaların bulunması gereklidir (Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu, 2019, s. 14; Yıldız, 2012). Mağdur, kolluğa güvenmez ve kolluğun yöntemlerinin yeterli olduğunu düşünmezse suç olayı ortaya çıkmayabilir. Örneğin, suç mağdurları sanıkların yakalanabileceğine inanmıyorsa veya onların ceza alacağı olasılığının düşük olduğu kanaatindeyse, başka bir deyişle bildirimlerinin ardından bekledikleri sonucu elde edemeyeceklerini düşünüyorlarsa suçun ortaya çıkmamasını tercih ederek kolluğa bildirimde bulunmayabilirler (Yıldız, 2012).

Kolluk görevleri, insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitilmiş, yeterli sayıda personel tarafından yerine getirilmektedir. (6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012). Kolluğun çocuk birimlerinde hizmet sunan profesyonelle kendi kurumlarınca “*çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet*” konularında eğitimler sunulmaktadır (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005, madde 31). Verilen hizmet içi eğitimlerde, cinsel istismar mağduru çocukların beyanına başvurulmaksızın kolluk güçlerinin sivil ekip ve araçla çocuğu, ÇİM’e ulaştırması gerekliliğinin üzerinde de durulmaktadır (Bağ ve Alşen, 2016).

Çocuk ve Kadın Kısım Amirlikleri tarafından “*faaliyetler esnasında veya merkeze getirilen çocuklara millet, yurt ve insan sevgisini aşılama yönelik çalışmalar*” yürütülmektedir (Ankara İl Jandarma Komutanlığı, <https://ankara.jandarma.gov.tr/cocuk-ve-kadin-kisim-amirliigi>). Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 2018 – 2020 yılları arasında başarıyla gerçekleştirilen “Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerinin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması Projesi” kapsamında, kolluğa yönelik “aile içi şiddetin önlenmesi, çocuk ve gençlerin korunması, yüz yüze iletişim” konularında eğitimler düzenlenmiştir. Bununla birlikte aile içi şiddetin önlenmesindeki bilinci artırmak için broşürler, afişler ve birtakım tanıtıcı materyaller oluşturularak bütün jandarma birimlerine dağıtılmıştır. İlgili proje kapsamında birçok vatandaş, “aile içi şiddetin önlenmesi, çocuk ve gençlerin korunması”na yönelik bilinçlendirilmiştir. İlâveten hazırlanan iki ayrı kamu spotunun sosyal ortamlarda yayınlanması ile toplumsal farkındalık artırılmaya çalışılmıştır (İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2021).

2. KOLLUĞUN MAĞDUR ÇOCUĞA UYGUN YAKLAŞIM TARZI

Zihinde ve bedende iz bırakan bir yaşantı olan travmanın, düşünme kapasitesine de etkide bulunduğu bilinmektedir (Van Der Kolk, 2021, s. 21). Travma mağdurlarının travmatik yaşantılarını ifade etmeye çalıştığında bunu girişi, gelişmesi ve sonucu

olan anlatı olarak sunması çok zor olabilmektedir. Bulgular göstermiştir ki travma sebebiyle geçmişe dönüş yaşandığında konuşma merkezlerinden birisi olan Broca alanı işlev göstermemektedir. Broca alanı işlevselliğini yitirdiğinde, duygu ve düşüncelerin sözcüklerle ifade edilmesi mümkün olmamaktadır. Öyle ki hastanelerin acil servislerinde saldırı mağdurlarının, donuk durumda ve sessizce beklediğini görebilmekteyiz. Ayrıca travma mağdurlarının, yaşanan travmatik yaşantının üzerinden uzun zaman geçse bile o yaşantıyı başkalarına ifade etmekte güçlük yaşadığı belirtilmektedir (Van Der Kolk, 2021, s. 43). Mağdur, travmatik yaşantılarını anımsadığında beyninin sağ bölümü, olumsuz yaşantı o sırada gerçekleşiyormuş gibi tepki vermektedir (Van Der Kolk, 2021, s. 45). Mağdurun bedeni çaresizlik ve korkuyu tekrar deneyimlerken hislerini sözcüklere dökmesi neredeyse olanaksız hâle gelmektedir. Travma mağduru çocuklar, konuşmaktan kaçınabilmektedir (Van Der Kolk, 2021, s. 43). Bununla birlikte, çocuğun yetişkinlere kıyasla savunmasız doğası; yaşantısını sözcüklerle ifade edebilme kapasitesinin kısıtlılığı gibi durumlar, çocuğun istismar mağduru hâline getirilmesinde etkili unsurlardandır (Erden, 2017, s. 131).

Mağdur için soruşturma evresi psikolojik bakımdan zorlu bir süreçtir. Adli sistemde mağdurun duruşmaları izlemesi zorunlu olmasa bile genellikle olayla ilgili bilgisine müracaat edilmektedir. Suç olayına şahit olma, başlı başına bir mağduriyet durumu iken tanıklar, adli sistem içerisinde tanıklık ettikleri yaşantıyı tekrar tekrar ifade etmek durumunda kalabilmektedir (Erden, 2017, ss. 135-136). Ceza adalet sistemi içerisinde mağdurun istismar yaşantısını yineleyici şekilde ifade etmek durumunda kalması, maruz kaldığı olayı yeniden yaşantılamasına ve örselenmesine yol açmaktadır (Erden, 2017, s. 136). Bu sebeple, psikolojik bakımdan oldukça hassas olunan davalarda çok gerekmediği sürece mağdurun yalnızca bir defa dinlenmesi yeterli görülmektedir (Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2006; Erden, 2017, s. 136).

Çocuklarla ilgili yetki ve sorumluluğunu yerine getirirken kolluk çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak gelişim sürecinde olduğunu ve bu sebeple kendilerinin destek ve korunma gereksinimleri olduğunu dikkate almalıdır (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görevi Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Çocuklar, çoğunlukla şiddete maruziyetlerini ya da şiddete tanıklıklarını nasıl aktaracaklarını ve kendilerine verilecek desteğe nasıl ulaşacaklarını bilememektedir. Mağdurun güvenli barınma yerine, acil tıbbi bakıma ya da ekonomik yardım modellerine ihtiyacı olup olmadığının tespit edilmesi, sunulan sosyal destek hizmetleri hakkında kendisinin

bilgilendirilmesi, gerekli olduğu durumda sosyal yardım kurumlarına yönlendirilmesi yüksek yararı açısından gereklidir. Ayrıca mağdurun adli sürece yönelik bilgilendirilmesi ve ebeveyni ya da öğretmeni gibi mağdurun destek mekanizmaları ile uygun olduğu durumlarda iş birliği içerisinde davranılması önemli görülmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 14, s. 22). Bu kapsamda çocuk mağdurun maruz kaldığı şiddetin saptanmasından iyilik hâlinin sağlanmasına dek bütün süreçlerde açık, iş birlikçi, kişiye özgü ve sürekli bir yaklaşım gerekli olmaktadır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 23).

Çocuklarla çalışan ve iletişim kuran uzmanların çocuğun gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, çocukların kronolojik yaş ile gelişim düzeyinin birbirine paralel olmayabileceğini bilmesi, mağdurun sözlü olmayan iletişimi ve sessizlik hâllerini gözlemlemesi, beden dilini iyi kullanması, sempatik değil empatik olması, bağırma, ağlama gibi tepkilere karşı hazırlıklı olması, iletişimde çocuğu yargılamaması, içten olması, etkin dinleme becerisine sahip olması, kısacası profesyonel şekilde çocuğa yaklaşması gerekir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 43; Sağlam, 2016; Polat, 2018, ss. 193-194). Görevi sebebiyle çocukla çeşitli düzeylerde temas eden kolluk görevlisinin etkili iletişim becerileri kullanabilmesinin, çocuğun yüksek yararı ile birlikte süreçteki verimliliği ve etkinliği artıracığı değerlendirilmektedir (Karataş vd., 2019).

Özellikle ihmal ve istismar mağduru ya da risk altındaki çocuklarla iletişimde dikkatli olunması elzemdir. Öyle ki çocuk, maruz kaldığı olay sonrasında stres, korku ve travma deneyimlemektedir (Şamar, 2018). İstismar yaşantısı yüzünden örselenen ve diğerlerine olan inancı zayıflayan çocuğun güveninin kazanılması gereklidir. Kendisine inanıldığını hissettirmek, mağduru güçlendirecektir. Mağdura yöneltilecek soruların örseleyici olmamasına dikkat edilmelidir. İstismar yaşantısından ötürü kendini suçlu hissetmemesi için mağdura karşı suçlayıcı yaklaşımdan kaçınmak gereklidir. Mağdur çocuk, aktarımları karşısında ürktüğünü ya da şok olduğunu hissettiren beden mimikleri kullanan görüşmecilerin, aktarımlarından değil de kendisinden ürktüğünü düşünebilir (Sağlam, 2016). Olumsuz deneyimleri en aza indirmek amacıyla çocuk mağdurun kolluktaki işlemleri esnasında olabildiğince az sayıda kişiyle iletişim kurması, jandarma personelinin mağdur çocuğa karşı güler yüzlü ve sakin tavırlarla yaklaşması, gerekli bilgilendirmeleri yaşına uygun ifadelerle yapması ve psikolojik ilk yardım gibi acil müdahale gerekli olduğunda hemen yönlendirme sağlaması değerli olacaktır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 43, s. 59).

Gelişimsel özelliklerinden dolayı küçük yaşta çocuklarla iletişim kurmak zaman alabilmektedir. Dikkat sürelerinin daha kısa olması sebebiyle görüşmeye birkaç ara verme ya da görüşmeyi oturumlarla yürütme yararlı teknikler olabilir (Polat, 2018, s. 203). Küçük çocuklarla görüşürken kendilerine yönlendirici sorular yöneltemeye, görüşmeye açık uçlu sorularla başlayıp gerekli olduğu durumda spesifik sorular yöneltmeye, olgudan elde edilen bilgilerin görüntü kaydına alınarak adli kolluk yetkilisi tarafından kaydın yazılı hâle getirilmesine özen gösterilmelidir (Gönültaş ve Akduman, 2016; Polat, 2018, s. 204).

Mağdurun süreçte üzgün, çekingen, kızgın ve duygu yoğunluğu içerisinde olabileceği, suçluluk hisleri ile hareket edebileceği, ayrıca kontrolsüzce ve saldırgan şekilde davranabileceği, yaşadığı olayı inkâr eden bir tutum sergileyebileceği göz önüne alınmalı ve bununla birlikte;

- *“Duygu karmaşası yaşayabileceği,*
- *Anlaşılammaktan çekiniyor olabileceği,*
- *Karşılaştığı şiddetin devam edebileceği korkusunu taşıyor olabileceği,*
- *İntikam isteği içerisinde olabileceği,*
- *Durumu olduğundan önemsiz görüyor olabileceği,*
- *Bu sorunu kendisinin çözeceğine inanıyor olabileceği,*
- *Maruz kaldığı mağduriyetin sebebinin kendisi olduğunu düşünebileceği,*
- *Kendisine yardım edilemeyeceğini düşünüyor olabileceği,*
- *Ailesini koruma isteğine sahip olabileceği,*
- *İntihar düşünceleri içerisinde olabileceği”* dikkate alınmalıdır. Bu gibi durumlarda sabırlı davranılmalı ve mağdurun kendisini ifade edebilmesi amacıyla uygun ortam hazırlanmalıdır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 10).

Çocuk mağdur aynı zamanda suça sürüklenen çocuk dahi olsa, öncelikle onun suç mağduru olduğu göz önüne alınmalı ve hakları doğrultusunda davranılmalıdır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 59). Hem mağdur hem de suça sürüklenen çocuk olduğu iddiasıyla hakkında işlem yapılacak çocuklar konusunda kolluğun, bu hususa özen göstermesi değerli olacaktır.

İşlenen suçun nev'ine göre mağdurda gözlenen psikolojik tepkilerin niteliği ve yoğunluğu farklılaşabilmektedir (Erden, 2017, ss. 137-138). Örneğin, çocuğa ve kadına karşı cinsel suçların mağduru olan bireylerin tepkileri daha yoğun olabilmektedir. Mağduriyet yaşantısı sebebiyle mağdurda gözlenen psikolojik tepkilerin hafifleyebilmesi, suçla ilgili yaşantı, duygu ve düşüncelerini güvenli bir mekânda aktarabilmesi sayesinde kolaylaşacaktır (Erden, 2017, s. 138). Cinsel istismar mağduru çocuklar, beyanlarının alınması sırasında fazlaca hassastırlar (Sağlam, 2016). Çocuk istismarı olgusu yargıya taşındığında mağdurun süreç içerisinde yaşadıklarının travmatik doğasının dikkate alınması önemlidir (Yıldız, 2012). Örselenmeyi önleme adına çocukla iletişim kuran uzmanların süreçte dikkatli davranması (Sağlam, 2016); mağdurun öfkeli, korkmuş, donmuş veya utanmış olabileceğini göz önünde bulundurmaları (Van Der Kolk, 2021, s. 45) gereklidir.

Karmaşık sonuçları olabilen cinsel istismar maruziyeti sonrasında profesyonel yardıma gereksinim duyulmaktadır (Barut, 2021). İstismar mağduru çocuğun travma konusunda bilgilendirilmesi, onun ruhsal bakımdan güçlenmesine de destek olmaktadır (Sağlam, 2016). Psikolojik ilk yardım gibi acil müdahale ihtiyaçları gerekli olduğunda uygun yönlendirme sağlanmalıdır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 43). Ensest türü istismarda kolluğun, çocuğu istismara maruz bıraktığından şüphe edilen yakınlarına bilgi vermemesi gereklidir (Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev, Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi, 2013). Bu gibi durumla karşılaşıldığında, şüphelinin çocuğun yanından uzaklaştırılması veya çocuğun kendi aile ortamından uzaklaştırılması gibi önlemlerin ivedilikle alınması değerlidir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 26).

Cinsel istismarı soruşturma süreci; delillerin toplanması, tarafların beyanlarına başvurma, şüphelinin yakalanması ve tahkikat evrakının savcılığa gönderilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Süreçte özellikle mağdurun beyanı, cinsel istismar soruşturmasının en önemli unsurudur. Mağdurun beyanının verimli ve etkin biçimde alınması, soruşturmanın gidişatını etkileyen bir faktördür. Özellikle olayın tek delilinin çocuğun beyanı olduğu durumlarda bu, kritik önem taşımaktadır. Çocuğun beyanı alınırken çocuğun psikolojisi ve psikososyal özellikleri gibi birçok unsur da sürece dâhil olmaktadır. Bu sebeple çocukların beyanını alma, yetişkinlerin beyanını almadan farklılık göstermektedir (Gönültaş ve Akduman, 2016). Çocuk mağdurun ikincil mağduriyet yaşamasına yol açan unsurlardan birisinin adli sistemde görev alan personelin çocuk mağdurla kurması gereken uygun iletişime yönelik eğitim ve bilgi yetersizliği olduğu dikkate alınarak (Tekin-Babuç, 2020) tüm meslek

elemenlerinin, istismar mağduru çocukla yaptığı görüşmeleri son derece dikkatli şekilde yürütmesi gereklidir (Sağlam, 2016). İstismar mağduru çocuklarla görüşmelerin konuyla ilgili eğitim almış personellerce standart değerlendirme usulleri kapsamında yürütülmesi önerilmektedir (Tekin-Babuç, 2020).

Cinsel suç soruşturmalarında yaşanan güçlüklerden birinin, mağdurların ilk görüşmede aktarımda bulunmaya yönelik isteksizliği olduğu bilinmektedir (Gönültaş ve Akduman, 2016). Cinsel istismar mağduru çocuk, istismar yaşantısını anlatmaması için tehdit edilmiş olabilir. Tehdidi ortaya çıkarma ve çocuğun korkusunun üzerine çalışılması çocuğun anlatmasında etkili olabilmektedir. Mağdur çocuk, maruz kaldığı istismarı öncelikle inkâr edebilir. Çocuk, maruz kaldığı istismar olayını beyan ettikten sonra sonuçlarından korkması nedeniyle aktarımlarını geri almak isteyebilmektedir (Polat, 2018, s. 203).

Cinsel suç mağdurları, birtakım sebeplerle bazen aradan zaman geçtikten sonra konu ile ilgili başvuruda bulunabilmektedir. Fakat olayın üzerinden zaman geçmesi, travmatik etkilerin sona erdiği anlamı taşımamaktadır. Bu sebeple mağdurlara yönelik temel yaklaşım ilkeleri, yakın zaman önce mağduriyet yaşamış bireyler için de, uzun zaman önce mağduriyet yaşamış bireyler için de uygulanmalıdır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 42).

Cinsel istismar mağduru ile çalışma, hassasiyet ve önemli beceriler gerektirmektedir (Barut, 2021). Cinsel suç mağdurlarına destek sunacak olan yetkililerin şiddetin bireyler üzerindeki etkisini bilmesi, mağdurun ihtiyaçlarına duyarlı olabilmesi ve gerçekleşen zararın telafi edilebilmesi adına hızlı müdahale sunabilmesi kritiktir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 40). Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda ve mümkün olduğu sürece, cinsel istismar mağduru çocukla görüşme ve kendisiyle ilgili diğer işlemlerin yalnızca ÇİM’de ve konu ile ilgili özel eğitim almış profesyoneller ve meslek uzmanları tarafından yapılması, suça sürüklenen çocuklarla ilgili görüşmelerin adli görüşme odalarında gerçekleştirilmesi (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 40, s. 42), ancak zaruri hâllerde, ilk bildirim aşamasında ve Cumhuriyet savcısının talimatı durumunda kolluğun çocuklarla yerinde ve ivedilikle yapması gerekli görülen görüşmelerinde uluslararası adli görüşme protokollerine (bkz. RATAC, NICHHD protokolü; Anderson vd., 2010; Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horwitz, 2007) uygun hareket etmesinin değerli olacağı düşünülmektedir. Adli görüşme protokollerinde, çocukla adli görüşmede güven ilişkisi kurmadan, ilgili mağduriyet yaşantısının çocuk tarafından ifade edilmesine kadar takip edilmesi önerilen adımlar açıklanmaktadır (Şamar, 2018). Ceza Muhakemesi Kanunu’nun

(2004) 236. maddesinde “mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur.” ifadesi belirtilmektedir. Buradan hareketle bildirim aşamasında, mağdurun içerisinde olduğu gelişim dönemi dikkate alınarak mağduru örselememek amacıyla yöneltilecek soruların olabildiğince sosyal çalışma görevlisine (psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.) yönlendirilmesi, onun vasıtasıyla da çocuğa iletilmesi uygun bir yaklaşım olacaktır (Gönültaş ve Akduman, 2016).

Çocuk istismarı olgularında, mağdur çocukların ailelerinden mağdura destek sağlaması beklenirken kendilerinin maruz kaldığı ruhsal travma çoğu kez göz ardı edilebilmektedir (Kök, 2019). Kolluğun, ihmal ve istismara maruz kalmış ya da travmatik bir yaşantıya sahip olan çocuğun kendisi kadar aile bireylerinin ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan bireylerin de süreç içerisinde yaşayabileceği travmaya ve bu travmanın çeşitli belirtilerine karşı (örneğin, öfke) hazırlıklı olması ve kendilerine karşı olabildiğince sabırlı ve sakin tavırlarla yaklaşması gerektiğinin (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 10) farkındalığında olması önemlidir.

Tüm bu bilgiler ışığında, kolluğun çocuk mağdurlara yaklaşımında çocuğun örseleyici ihmal ya da istismar yaşantısı sonrası yaşayabileceği travmaya ya da travma belirtilerine karşı hazırlıklı, farkında ve bilinçli davranması, adli süreçle ilgili sorularını olabildiğince yanıtlamaya çalışması ve süreçte kendisine eşlik etmesi, göreviyle ilişkili durumlarda küçüğün gelişimine, ruhsal durumuna ve ihtiyaçlarına uygun şekilde hareket edebilmesi, görev, yetki ve sorumluluklarını yasal düzenlemeler ve yasalara uygun şekilde hassasiyetle yerine getirmesi önemli görülmektedir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 14). Kolluğun konuyla ilgili güncel yazını takip etmesi ve bilgilerini devamlı olarak güncellemesi, mağdur çocuğa ve ailesine en uygun yaklaşımı gösterebilmesi adına değerli olacaktır.

SONUÇ

Geleceğimizin erişkin bireyleri olan çocuklar, toplumun yarınları olarak çok değerlidir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 22). Fakat aile ve eğitim kurumunda, iş hayatında, sokakta, dahası çocuğun bulunduğu bütün alanlarda suç mağduru olma, suça sürüklenme ve suça tanık edilme sebebiyle çocuk, ihmal ve istismar mağduru olmaktadır (Erden, 2017, s. 124). İstenmeyen fakat var olan bir sorun olan çocuk mağduriyetleri, çocukların gelişimlerine olumsuz etkide

bulunmakta ve hayatlarında kalıcı izler oluşmasına yol açmaktadır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 22).

Çocuk koruma sistemi, olası ihmal ve istismar durumlarına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesi için yürütülen ya da yürütülmesi planlanan bütün çalışmaları koordine eden ve uygulayan sistemdir. Bu sistemde çocuğun yüksek yararı ve refahı için birden çok kurum ve kuruluş birlikte çaba göstermektedir. Türk çocuk koruma sisteminde, çocuğa yönelik kötü muamele gerçekleşmeden önce kötü muameleyle yönelik risklerin tespiti ile gerekli müdahalenin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Bilgin, 2020).

Çocuğun ihmalinin ve istismarının önlenmesi devletin, görevi sebebiyle çocukla temas kuran bütün meslek elemanlarının ve ailelerin ortak görevidir (Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu, 2019, s. 13). Çocuk koruma sisteminde ihbar ve bildirimler, çocuğun yüksek yararı bakımından kamu görevlileri ve topluma sorumluluk yüklemiştir. Bu sistemde bildirim mekanizmasının etkili müdahalelere temel oluşturması gereklidir. İhbar ve bildirim ile müdahale aşamalarında yaşanabilecek birtakım sorunların çocuk koruma sisteminin çalışmasına olumsuz etkide bulunacağı değerlendirilmektedir (Bilgin, 2020). Bu kapsamda bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin özendirilmesi, çocuğu incitmeden gerekli müdahaleyi sağlayabilen, bünyesinde çocuğa destek veren uzmanların bulunduğu bir ihbar mekanizmasının oluşturulması değerlidir (Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu, 2019, s. 14, s. 33; Yıldız, 2012). Ayrıca istismar bildirimi sonrasında çocuklar, ÇİM'e veya kolluğun çocuk birimlerine yönlendirilirken ya da kolluğun çocuk birimlerinde çocukla ilk görüşme gerçekleştirilirken çocuğun yalnızca kollukla karşılaşmamasına, yönlendirmelere ve görüşmelere sosyal çalışma görevlileri gibi meslek elemanlarının da eşlik etmesine özen gösterilmelidir (Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu, 2019, s. 14; Sağlam, 2016).

Suç olayının ardından mağdurla ilk kez iletişim kuran yetkili vasıtasıyla mağdura “ceza ve ceza muhakemesi hukukuna ait olan hakları (bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004, madde 234)” hakkında bilgilendirme yapılmaktadır (Yıldız, 2012). Kolluğun hizmet işlevinin çocuk adalet sisteminin temelini oluşturmadaki rolü ve kolluğun çocukların suça sürüklenme mağduru olmasını engellemedeki önemli katkısı göz önüne alınarak kolluğun çocuk haklarına yönelik desteklenmesinin (Öntaş, 2008); ayrıca adli kolluk görevlilerinin, Cumhuriyet savcılarının ve hâkimlerin mağdur çocuğa yaklaşım ve çocuğun beyanının alınması konularında

desteklenmelerinin çocuğun yüksek yararına olacağı değerlendirilmektedir (Yıldız, 2012).

Adaletin yerini bulacağı ve suçun yol açtığı zararın telafi edilerek olumsuz sonuçların azaltılacağı duygusu, mağdurun adalet sistemine güvenini sağlayan önemli bir etkidir. Bu güvenin sürdürülebilmesi amacıyla mağdur çocuğun yargılanmadan dinlenilmesi önemlidir (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 10). Son yıllarda Türkiye’de çocuğu korumaya ve çocuk istismarını önlemeye yönelik pek çok önemli hizmet sunumu gündeme gelmiştir (Bilginer ve Çalışkan, 2018). Bunlardan birisi cinsel istismar mağduru çocukların ihtiyaç duyduğu hizmetlerin multidisipliner ekiple ve tek çatı altında yürütülmesine olanak tanıyan ÇİM modelinin Sağlık Bakanlığı bünyesindeki hastaneler içerisinde oluşturulması olmuştur (Bilginer ve Çalışkan, 2018, s. 120; Topdemir, 2016). Çocuk istismarı olgularında sosyal hizmet, tıbbi hizmetler ve adli hizmetlerin eşgüdümlü şekilde yürütülmesi, müdahale aşamasında mağdurun örselenmesini engelleyecek çocuk dostu merkezlerin yaygınlaştırılması hedeflenmelidir. Bununla birlikte çocuk istismarı bildirimlerini alacak ve mağdurun korunmasına destek verecek merkezlerin hizmetlerinin geliştirilmesi de değerlidir. Tüm çocuklara yönelik işlemlerin kendilerine özgü kolluk merkezlerinde yürütülebilmesi için çocuk birimlerinin sayısının artırılması ve bu merkezlerin ihtiyacı olacak araçların ve yeterli personel istihdamının sağlanması önerilir (Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2013, s. 28). Mahkeme aşamasından önce çocuğa yönelik müdahalelerin uygulanması, suça sürüklenen çocuğun davranışlarının kalıcı duruma gelmesini önleyebilmektedir. İngiltere’de kolluk sürecinde uygulanan uyarı sistemine benzer bir sistemin ülkemizde de oluşturulması, çocukların suça sürüklenmesini önleme noktasında önemli bir adım olabilir (Öntaş, 2008).

Sağlıklı bir gelecek için yarınımız olan çocukların ailesel ve toplumsal yapı bünyesinde sağlıklı şekilde yetiştirilmeleri değerlidir (Topdemir, 2016). Çocuğun yüksek yararı gözetilerek sunulan hizmetlerde hizmet sunumuna dâhil olan herkes, üzerine düşen görevi etkin ve çocuk dostu şekilde yerine getirmelidir. Hizmet sunumunda yer alan uzmanların birlikte görev alması durumunda mağdurun yineleyici şekilde beyanını alma ve değerlendirme işlemleri ile bunların sebep olabileceği örseleyici durumlar önlenmiş olacaktır (Bilginer ve Çalışkan, 2018, s. 119).

KAYNAKÇA

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı (2021). *Mağdura Yaklaşım Kılavuzu*. Deniz Ofset Matbaacılık, Ankara. ISBN: 978-605-2163-29-0.
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği (2021). Resmi Gazete Sayı: 31470. Yayımlanma Tarihi: 30.04.2021. Erişim Tarihi: 14.09.2021.
- Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi (2013). İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi Müdürlüğü, Ankara.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. Kanun Numarası: 6284. Kabul Tarihi: 08.03.2012. Yayımlandığı Resmi GazeteTarih: 20.03.2012. Sayı: 28239. Yayımlandığı Düstur Tertip: 5 Cilt: 52.
- Akbulut, B. (2013). Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, ss. 541-586. Retrieved from:<https://dergipark.org.tr/en/pub/maruhad/issue/48280/621934>.
- Anderson, J., Julie, E., Jodi, L., Anne, L.M., Sara, O., Amy, R., Julie, S. ve Judy, W.(2010). The cornerhouse forensic interview protocol: RATAc. *Journal of RATAc Practice and Clinical Law*, 1, 193-331.
- Arslan, F. ve Erkol, Z.Z. (2021). Türkiye’de çocuk izlem merkezleri ve üniversite çocuk koruma uygulama ve araştırma merkezleri. G. Cantürk (Ed.), *Çocuk İstismarı ve İhmali* (ss. 85-92). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Aydemir, İ. ve Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa yönelik cinsel istismarla mücadelede: Çocuk izlem merkezleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 151-165.
- Bağ, Ö. ve Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk İzlem Merkezleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(1), 9-14. Doi:10.5222/buchd.2016.009.
- Barut, B. (2021). Cinsel istismar mağdurlarına yaklaşım ve terapötik süreç. *The Journal of International Social Research*, 14(76), 602-615.

Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) konulu 2012/20 No’lu Genelgesi. Erişim adresi: http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Duyurular/cocukizlemmerk-basb_genelge_pdf Erişim Tarihi: 11.09.2021.

Bilgin, Ö. (2020). Çocuk koruma hizmetlerinde çocuk ihbar ve bildirimlerinin değerlendirilmesi. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 4(2), 26-37.

Bilginer, S.Ç. ve Çalışkan, D. (2018). Çocuğu istismardan korumada yeni bir yaklaşım: Çocuk İzlem Merkezleri. Y.K. Kepenekci, P. Taşkın (Eds.). Prof. Dr. Emine Akyüz’e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl içinde (ss. 119-127). Ankara: Pegem Akademi. 1. Baskı. ISBN: 978-605-241-164-3. Doi: 10.14527/9786052411643.

Ceza Muhakemesi Kanunu. Resmi Gazete; Kanun Numarası: 5271. Kabul Tarihi: 04.12.2004. Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 17.12.2004. Sayı: 25673. Yayımlandığı Düstur Tertip: 5. Cilt: 44.

Çağlar, E.E. ve Türk, T. (2019). İstismara maruz kalan çocuklarla adli görüşme: NICHD protokolü önerisi. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 11(38), 393- 412.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu. Çocuklar İçin Hep Birlikte Girişimi, Mart 2019: Ankara.

Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu Toplantı Karar Tutanağı. Karar Tarihi: 22.10.2012. Karar No: 2012/1.

Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi (2014-2019). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye. Aralık 2013, Ankara.

Çocuk Koruma Kanunu. Kanun Numarası: 5395. Kanun Kabul Tarihi: 03.07.2005. Resmi Gazete Tarihi: 15.07.2005. Resmi Gazete Sayısı: 25876.

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Resmî Gazete Tarihi: 24.12.2006. Resmî Gazete Sayısı: 26386. Erişim: Mevzuat Bilgi Sistemi.

Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği. Ankara İl Jandarma Komutanlığı. Erişim adresi: <https://ankara.jandarma.gov.tr/cocuk-ve-kadin-kisim-amirligi> Erişim tarihi: 28.08.2021.

- Erden, G. (2017). Mağdur psikolojisi. E. Şenol-Durak, M. Durak (Eds.). Adli Psikolojide Gözlem-Görüşme ve Psikolojik Değerlendirme içinde (ss. 123-142). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. ISBN: 978-605-320-682-8.
- Gönültaş, M.B. ve Akduman, İ. (2016). Çocuklara yönelik cinsel istismar soruşturmalarında mağdur bildirimlerinin önemi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(23), 274-289.
- Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerini Kurumsal Kapasitesinin Artırılması AB Projesi. T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. Erişim adresi: <https://www.jandarma.gov.tr/kadin-ve-cocuk-kisim-amirliklerinin-kurumsal-kapasitesinin-arttirilmesi-ab-projesi> Erişim tarihi: 28.08.2021.
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Sağlık Hizmetleri Dairesi Başkanlığı (2020). Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Listesi. Erişim: <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html> Erişim Tarihi: 14.09.2021.
- Karataş, K., Aslan, H. ve Kılıç, A. (2019). Türkiye’de çocuk polisinin yapılanması ve görevleri çerçevesinde sosyal hizmetin yeri ve önemi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 30(1), 166-186.
- Kök, H. (2019). Türkiye’de cinsel istismara uğrayan çocuklara yönelik hizmet ve uygulamaların değerlendirilmesi: Bir model önerisi. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Lamb, M., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. ve Horwitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: a review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. Child Abuse-Neglect, 31, 1201-1231.
- Öntaş, Ö.C. (2008). Çocuk adalet sistemi ve çocuk-polis ilişkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 19(2), 21-37.
- Öter, A. (2005). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri (Antalya örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Isparta.
- Polat, O. (2018). Adli psikolojiye giriş. Ankara: Seçkin Yayıncılık. ISBN: 978 975-02-4638-8.
- Sağlam, Ö. (2016). Cinsel istismar mağduru çocuğa sosyal hizmet yaklaşımı, Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, (7), 22-31.

- Şamar, B. (2018). Mağduriyet bağlamında adli sosyal hizmet ve adli görüşme odaları. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sokullu-Akıncı, F. (2013). İstismar mağduru çocukların suç sonrası sorunları ve hukuksal korunmaları. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruhad/issue/48280/617853>.
- Taşdöven, H. (2000). Çocuk suçluluğu olgusunda polisin yeri ve Çocuk Hakları Sözleşmesi bağlamında uygulamaların değerlendirilmesi. Polis Dergisi, 6(23), 46-62.
- Tekin-Babuç, Z. (2020). Ceza adalet sistemi içerisinde mağdur çocukların ikincil mağduriyeti. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 23(2), 320-355. Doi:10.18490/sosars.819031.
- Topdemir, C. (2016). İstismar mağduru çocuğun korunmasında bir uygulama: Çocuk izlem merkezi (ÇİM). Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 43. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/abmyoder/issue/46655/5849> 28.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020, 21 Temmuz). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019. Sayı: 33632. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632> Erişim Tarihi: 11.09.2021.
- World Health Organization. Child maltreatment. 8 June 2020. Erişim tarihi: 11 Eylül 2021. Erişim: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>.
- Van Der Kolk, B.A. (2021). Beden kayıt tutar. Çeviri: Nurdan Cihanşümül Maral. Çeviri Editörleri: Önder Kavakçı, Hayal Demirci. 17 Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. ISBN: 978-605-9746-56-4.
- Yıldız, Y. (2012). Çocukların cinsel istismarı suçu ve ikincil mağduriyet sorunu. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.